

The background features a warm, golden-brown textured surface, possibly wood or stone, with several overlapping, wavy, semi-transparent lines in shades of orange and yellow. The text is centered in the lower half of the image.

Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020

Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia

Sisällys

Lukijalle	3
Kohti sosiaalista kestävyyttä	4
2010-luku tuo haasteita ja mahdollisuuksia	5
Strategiset valinnat	6
1. Hyvinvoinnille vahva perusta	6
2. Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin	10
3. Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta	14
Linjausten toimeenpano	16
Yhteistyö turvaa hyvinvoinnin	16
Aktiivisena vaikuttajana kansainvälisessä toiminnassa	17
Päätöksenteon perustaksi tieto	17
Viestinnällä vaikuttavuutta	18
Liite	19
Sosiaalimenojen kehitysarvio	19
Strategian seuranta	21
Strategian seurantaindikaattoreita	22

Lukijalle

Strategiamme tavoitteena on sosiaalisesti kestävä yhteiskunta, jossa ihmisiä kohdellaan yhdenvertaisesti, varmistetaan kaikkien osallisuus sekä edistetään jokaisen terveyttä ja toimintakykyä.

Monet tekijät - muun muassa talouden kehitys ja yhteiskunnan monimuotoistuminen - vaikuttavat siihen, onnistummeko tässä tavoitteessa. Kaikki päätökset muokkaavat tulevaisuutta. Niiden perustana on aina oltava sosiaalinen kestävyys.

Suomi on kärkisijoilla useissa hyvinvointia mittaavissa kansainvälisissä vertailuissa. Myös tulevalle hyvinvoinnille luodaan vahva pohja työllä ja osallisuudella. Hyvinvointia ei voida rakentaa järjestelmäkeskeisesti eikä tavoittelemalla vain keskimääräisen hyvinvoinnin parantamista. Sosiaalinen kestävyys edellyttää, että kansalaisten hyvinvointi- ja terveyserot pienenevät ja heikoimmassa asemassa olevien tilanne paranee.

Olemme laatineet strategian keskustellen sidosryhmien ja kumppaneittemme kanssa. Tämä strategia, hallinnonalan laitosten omat strategiat ja eri osa-alueiden linjaukset muodostavat yhdessä tietoon ja tahtoon perustuvan kokonaisuuden.

Strategian toteuttaminen vaatii kansallisella ja kansainvälisellä tasolla laajaa yhteistyötä, vuorovaikutusta ja avointa viestintää. Käytännössä toteuttaminen voi onnistua vain demokraattisen päätöksenteon ja hallitusohjelman kulloistenkin linjausten mukaisesti. Sosiaalinen kestävyys on sekä toimintamalli että tavoite.

Helsingissä, joulukuussa 2010

Kari Välimäki
Kansliapäällikkö

Kohti sosiaalista kestävyyttä

Kestävä kehitys muodostuu taloudellisesta, sosiaalisesta ja ekologisesta kestävydestä.

Sosiaalisesti kestävä yhteiskunta

- kohtelee kaikkia yhteiskunnan jäseniä reilusti
- vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
- tukee terveyttä ja toimintakykyä
- antaa tarvittavan turvan ja palvelut.

Suomi vuonna 2020

Suomi on vuonna 2020 sosiaalisesti kestävä ja elinvoimainen yhteiskunta. Ihmisten yhdenvertaisuus, henkinen ja aineellinen hyvinvointi, sukupuolten tasa-arvo sekä taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys edistävät yhteiskunnan tasapainoista kehitystä.

Sosiaalinen kestävyys edellyttää toimivaa sosiaaliturvaa¹, jonka avulla ihmiset selviytyvät myös elämän riskitilanteista. Kaikilla on oikeus sosiaaliseen hyvinvointiin, osallisuuden ja parhaaseen mahdolliseen terveyteen.

Hyvinvointiyhteiskunnassa toteutuvat sekä sosiaaliset että taloudelliset tavoitteet. Talouskehitys luo hyvinvointiyhteiskunnan toimintaedellytykset ja sosiaaliturva puolestaan vahvistaa yhteiskunnan ja talouden tasapainoa. Oikein mitoitettu ja toimiva sosiaaliturva on yhteiskunnan vahvuus.

Strategiset valinnat

1. Hyvinvoinnille vahva perusta

- Terveys ja hyvinvointi osaksi kaikkea päätöksentekoa
- Pidempiä työuria työhyvinvoinnilla
- Elämän eri osa-alueet tasapainoon
- Sosiaaliturvan rahoitus kestäväksi

2. Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin

- Vähennetään hyvinvointi- ja terveyseroja
- Asiakaskeskeisyys palvelujen lähtökohdaksi
- Uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat
- Vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus

3. Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta

- Vahvistetaan ympäristön elinkelpoisuutta
- Varmistetaan yhteiskunnan toimivuus erityistilanteissa

¹ Sosiaaliturva-käsitettä käytetään tässä yhteydessä laajassa merkityksessä. Siihen sisältyvät toimeentuloturva, sosiaali- ja terveyspalvelut, ehkäisevä toiminta, työsuojelu ja osittain tasa-arvo.

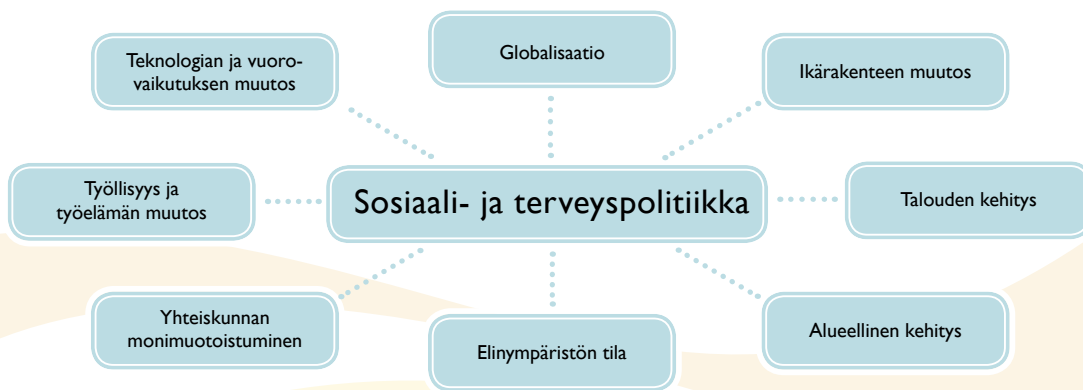
2010-luku tuo haasteita ja mahdollisuuksia

Väestön ikärakenteen muutos, talouden globalisoituminen ja teknologinen kehitys muuttavat sosiaaliturvan toimintakenttää ja haastavat vanhat toimintatavat.

Maailmantalouden kehityksen ennustettavuus on heikentynyt. Toimintaympäristö on moniulotteinen ja kansallisvaltioiden rajojen merkitys on vähentynyt. Teollisen tuotannon siirtyminen Aasiaan jatkuu, ja maailmasta on tulossa moninapainen. Euroopan integraatio syvenee ja laajenee, ihmisten liikkuvuus rajojen yli kasvaa ja monikulttuurisuus lisääntyy.

Maa- ja metsätalouden luonnon kantokyvyn heikkeneminen vaikuttaa ihmisiin ja ympäristöön.

Väestö ikääntyy Suomessa lähivuosina nopeammin kuin useimmissa muissa maissa. Vaikutukset ulottuvat koko yhteiskuntaan. Sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille, vaikka julkisen talouden paineet kasvavat.

- Eliniän pidentyminen ja terveiden elinvuosien lisääntyminen tuovat uusia mahdollisuuksia.
- Väestön ikääntyminen haastaa julkisen talouden kestävyys.
- Elintapoihin liittyvät krooniset sairaudet yleistyvät.
- Väestöryhmittäinen ja alueellinen eriytyminen uhkaa kasvaa edelleen.
- Kunta- ja palvelurakenne on keskellä murrosta.
- Teknologian ja tietovarantojen hyödyntäminen laajentaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamahdollisuuksia.
- Ihmisten liikkuvuus haastaa hyvinvoinnin rakenteet ja käytännöt.
- Työelämä ja työnteon muodot muuttuvat.
- Sosiaali- ja terveyspolitiikka muovautuu yhä enemmän kansainvälisessä toimintaympäristössä.
- Maapallon ekologinen kehitys kaventaa hyvinvoinnin mahdollisuuksia.
- Ihmisten välisen vuorovaikutuksen muodot muuttuvat nopeasti.

Strategiset valinnat

I. Hyvinvoinnille vahva perusta

- Terveys ja hyvinvointi osaksi kaikkea päätöksentekoa
- Pidempiä työuria työhyvinvoinnilla
- Elämän eri osa-alueet tasapainoon
- Sosiaaliturvan rahoitus kestäväksi

Hyvinvointi ja vauraus luodaan työllä ja kaikkien osallisuudella. Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen.

Väestön ikärakenteen muuttumisen myötä julkisen talouden menot kasvavat. Samaan aikaan työkäisten määrä vähenee ja kansantalouden kasvumahdollisuudet heikkenevät. Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tehokkaat sosiaali- ja terveyspalvelut.

Sosiaaliturva lisää ihmisten hyvinvointia tukeamalla terveyttä ja toimintakykyä, antamalla turvaa muuttuvissa elämäntilanteissa, vahvistamalla sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja vakauttamalla yhteiskunnallisia oloja. Sosiaaliturva edistää myös vakaata talouden kasvua ja kilpailukykyä vahvistamalla työkykyä ja tarjoamalla työllistymis-, koulutus- ja kuntoutumismahdollisuuksia.

Verotuksen, maksujen, sosiaalietuuksien, tulonsiirtojen ja palvelujen on muodostettava kokonaisuus, joka kannustaa työntekoon ja varmistaa, että työntekijä voi siirtyä terveenä eläkkeelle. Kannustava sosiaaliturva rohkaisee ihmisiä myös itse edistämään hyvinvointiaan.

Terveys ja hyvinvointi osaksi kaikkea päätöksentekoa

Terveyteen ja toimintakykyyn sekä sosiaalisten ongelmien ehkäisyyn on investoitava. Painopistettä on siirrettävä sairauden hoidosta hyvinvoinnin aktiiviseen edistämiseen. Näin parannetaan elämänlaatua ja lisätään työllisyyttä, tuottavuuden kasvua ja yritysten menestymistä sekä hillitään sosiaalimenojen kasvua.

Yhteiskunnan on tuettava ihmisiä valinnoissa, joiden avulla he voivat parantaa elämänlaatuaan. Tavoitteena on, että terveystieteiden tutkimukset

otetaan huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, elinkeinoelämässä, työpaikoilla ja järjestöissä.

Kuntien ylin johto on vastuussa strategisista päätöksistä, joilla kunnissa edistetään terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia. Keinoina ovat yhdyskuntasuunnittelu, liikunta- ja kulttuuripalvelut, varhaiskasvatus, nuorisotyö, hyvä kouluympäristö ja työpaikat. Fyysisen terveyden, mielenterveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen otetaan osaksi sosiaali- ja terveyspalveluja jokaisessa elämänvaiheessa. Terveyden ja hyvinvoinnin perusta luodaan jo lapsuudessa.

Veropolitiikalla voidaan tukea terveyttä edistäviä valintoja. Erityisesti vähäisen liikunnan ja epäterveellisen ravinnon sekä tupakoinnin ja alkoholinkäytön haittavaikutuksiin kiinnitetään enemmän huomiota.

Alkoholi ja tupakkatuotteet aiheuttavat yhteensä jopa puolet kuolleisuudella mitatuista väestöryhmien terveyseroista. Tavoitteena on kääntää alkoholi- ja tupakkatuotteiden käyttö laskuun sekä pitää yllä huumausaineiden täyskielto. Lisäksi tupakan, huumausaineiden, alkoholin, rahapelaamisen sekä koti- ja vapaa-ajantapaturmien aiheuttamia ongelmia on ehkäistävä nykyistä tehokkaammin.

Pidempää työuria työhyvinvoinnilla

Koska työikäisten määrä vähenee, on työuria pidennettävä alku- ja loppupäästä, alennettava työttömyyttä sekä vähennettävä työkyvyttömyyttä ja sairauspoissaoloja. Tavoitteena on, että elinikäinen työssäoloaika pitenee kolmella vuodella vuoteen 2020 mennessä.

Työelämän vetovoimaa on kasvatettava parantamalla työoloja ja työhyvinvointia. Mitä paremmin työpaikoilla voidaan ja mitä terveempiä työntekijät ovat, sitä pidempiä ovat työurat ja sitä parempi on tuottavuus. Työoloja on kehitettävä johdon ja henkilöstön yhteistyönä. Vastuu on aina työnantajalla. Työnantajien on huolehdittava työntekijöiden yhdenvertaisesta kohtelusta, ja johtaminen on nostettava työhyvinvointipolitiikan ytimeen. Työntekijöillä itsellään on kuitenkin suuri vastuu työkykynsä ja ammatillisen osaamisensa ylläpitämisestä.

Eläkejärjestelmää uudistetaan niin, että se vastaa paremmin elinajan pidentymisen, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen, muuttuvien työolojen ja rajat ylittävän muutto liikkeen vaatimuksiin. Eläke-, kuntoutus- ja työttömyysturvajärjestelmää on kehitettävä kokonaisuutena.

Työuria pidennetään sosiaalivakuutuksen, työeläkelaitosten, työ- ja elinkeinohallinnon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon keinoin. Tavoitteena on, että sosiaalivakuutus muodostaa yhdessä palveluiden kanssa kokonaisuuden, joka tukee työhön osallistumista sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämistä.

Pysyvän työkyvyttömyyden riskiä on vähennettävä edistämällä terveyttä ja työkykyä, kehittämällä työoloja ja tehostamalla työterveyshuoltoa. Erityisesti kiinnitetään huomiota niihin ammattialoihin, joilla on eniten terveyttä kuormittavia tekijöitä. Sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksia että mielenterveyden ongelmia vähennetään.

Työterveyshuollon ennalta ehkäisevässä toiminnassa on keskityttävä työkyvyn ylläpitoon sekä työn terveysvaarojen arviointiin ja työkyvyn alenemisen tunnistamiseen hyvissä ajoin. Riittävän varhainen hoito ja oikea-aikainen kuntoutus edellyttävät työterveyshuollon ja muun terveydenhuollon sekä työpaikan saumatonta yhteistyötä.

Kaikilla työikäisillä ja osittainkin työkykyisillä on oltava mahdollisuus osallistua omien voimiensa mukaan työelämään. Henkilöiden, joiden työ- ja toimintakyky on tilapäisesti tai pysyvästi alentunut, työelämään osallistumista tuetaan. Osatyökykyisten polkua kuntoutuksesta koulutuksen kautta työhön vahvistetaan. Osasairauspäiväraha-, osatyökyvyttömyys- ja osa-aikaeläkejärjestelmiä kehitetään niin, että

ne mahdollistavat työnteon osatyökykyisenä ja kannustavat myös eläkkeelle siirtyneitä osa-aikaiseen työntekoon. Työnantajien valmiuksia ja kannustimia palkata osatyökykyisiä tuetaan.

Yrittäjyyttä edistetään tukemalla itsenäisten yrittäjien työhyvinvointia ja parantamalla heidän sosiaaliturvaansa. Pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia työsuojeluun ja työterveyshuoltoon tehostetaan.

Laaja työttömyys on ristiriidassa hyvinvointiyhteiskunnan tavoitteiden kanssa. Työttömien syrjäytymistä työelämästä ehkäistään tukemalla heidän työ- ja toimintakykyään sekä hoitoa ja kuntoutusta. Opetus- ja työvoimahallinnon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöllä varmistetaan, että kaikki nuoret saavat riittävän koulutuksen ja siirtyvät työelämään. Vastuunjaon on oltava selvä.

Elämän eri osa-alueet tasapainoon

Sosiaaliturvan on kyettävä vastaamaan monimuotoistuviin elämäntilanteisiin, kun opiskelu, työnteke, vapaa-aika ja vastuu omaisista limityivät toisiinsa elämän eri vaiheissa. Työelämän ja vapaa-ajan hyvinvointi vaikuttavat vahvasti toisiinsa.

Työelämän vaatimukset kasvavat. Erilaiset epätyypilliset työsuhteet ovat entistä yleisempiä. Uudet työmuodot ja joustomahdollisuudet on otettava työelämässä paremmin huomioon. Sosiaaliturvan on oltava sellainen, että se rohkaisee ihmisiä ylläpitämään osaamistaan ja siirtymään tehtävästä tai työpaikasta toiseen.

Perhe-elämän ja työn sujuva yhdistäminen parantaa hyvinvointia työssä ja kotona. Se lisää syntyvyyttä, työllisyyttä ja lapsiperheiden arjen hallintaa. Perhevapailta, laaduk-

kailla varhaiskasvatuksen palveluilla ja työajan joustoilla helpotetaan perhe- ja työelämän yhteensovittamista. Yhteensovittamisen tarve korostuu, kun on kyse yksinhuoltajaperheistä ja työntekijöistä, joiden ikääntyneet, sairaat tai vammaiset perheenjäsenet tarvitsevat apua.

Pienten lasten hoitojärjestelmän on mukautettava lasten ja perheiden erilaisiin tarpeisiin sekä tuettava lasten tasapainoista kasvua ja kehitystä. Perheillä on oltava vaihtoehtoisia tapoja lastenhoidon järjestämiseksi. Perhevapaiden on jakauduttava tasaisemmin isien ja äitien kesken. Pitkäjänteistä työtä isän roolin vahvistamiseksi jatketaan. Vanhemmilla on vastuu omasta vanhemmuudestaan ja sen mukanaan tuomista oikeuksista ja velvollisuuksista.

Sosiaaliturvan rahoitus kestäväksi

Riittävän, oikeudenmukaisen ja kattavan vakuutusturvan kestävä rahoitus varmistetaan korkealla työllisyysasteella. Verotuksen, maksujen ja sosiaaliturvan on toimittava niin, että työnteko on aina kannattavaa.

Sosiaalivakuutusten rahoituksen kestävyys taataan huolehtimalla maksupohjan riittävyydestä ja kattavuudesta. Sosiaaliturvan rahoituspohja on pystyttävä turvaamaan myös kansainvälistyvässä toimintaympäristössä.

Rajat ylittävän muuttoliikkeen vuoksi sosiaalivakuutuksen säännöstöä kehitetään siten, että etuudet ja rahoitukseen osallistuminen ovat tasapainossa.

Sosiaalinen kestävyys varmistetaan hillitsemällä meno- ja maksupaineita. Tavoitteena on pitää sosiaalivakuutusmaksujen nousu mahdollisimman hallittuna ja sijoittaa eläkevarat tuottavasti ja turvaavasti.

Eläkejärjestelmien johdonmukaisuuden varmistamiseksi eläkelainsäädännön valmistelu keskitetään sosiaali- ja terveysministeriöön.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoituksen selkiyttäminen mahdollistaa sen, että käytettävissä olevilla voimavaroilla saadaan mahdollisimman suuri hyöty. Asiakasmaksujen yhdenmukaistamisella tuetaan perus- ja erityispalvelujen yhteensovittamista. Samalla maksut pysyvät kohtuullisina.

Suomi tarvitsee tulevaisuudessa ulkomaisia työntekijöitä. Viranomaisten yhteistyötä vahvistetaan, jotta voidaan estää kaksien työmarkkinoiden syntyminen ja turvata työnantajien tasavertaiset kilpailuasetelmat. Julkisen talouden rahoituspohjaa vahvistetaan torjumalla harmaata taloutta.

2. Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin

- Vähennetään hyvinvointi- ja terveyseroja
- Asiakaskeskeisyys palvelujen lähtökohdaksi
- Uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat
- Vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus

Suomalaisen yhteiskunnan vahvuutena on, että ihmisistä pidetään huolta. Jokaisella on oikeus perustoimeentulon turvaan ja riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Ihmisarvoinen elämä on turvattava kaikissa olosuhteissa. Nämä oikeudet ja yhdenvertaisuusperiaate on kirjattu Suomen perustuslakiin.

Julkisen vallan vastuu perusoikeuksista ei poista yksilön vastuuta valinnoistaan. Yksilön ja yhteiskunnan oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino edistää sosiaalista kestävyyttä.

Pelkän sosiaaliturvan varassa elävillä on suuri riski liukua köyhyyteen. Huolena on nuorten syrjäytyminen, lasten ja lapsiperheiden eriarvoistuminen ja syrjäytymisen siirtyminen yli sukupolvien.

Väestön ikärakenteen muuttuessa vanhuksia on enemmän, dementia ja muut pitkäaikais-sairaudet yleistyvät ja monisairaiden potilaiden lukumäärä kasvaa. Se merkitsee sosiaali- ja terveyspalvelumenojen nousua ja henkilöstön lisätarvetta, ellei palvelujen tuottavuus parane. Sosiaali- ja terveydenhuolto pysyy tulevaisuudessaakin työvoimavaltaisena, mutta tuottavuutta voidaan parantaa uudistamalla palvelujen organisointia ja tuotantotapoja.

Perusterveydenhuolto ei toimi riittävän hyvin kaikissa kunnissa, ja palvelujen alueelliset laatu- ja saatavuuserot ovat merkittäviä. Palvelujen monikanavainen rahoitus vääristää toimintatapoja, luo turhia kustannuksia ja kohdentaa palveluja väärin. Kunta- ja palvelurakennemuudistus (Paras-hanke) on edennyt erityisesti kuntaliitosten osalta odotettua nopeammin, mutta sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden kestävyuden näkökulmasta uudistus on jäämässä riittämättömäksi. Palvelujärjestelmän kehittämiseksi tarvitaan selkeitä ja kestäviä pitkän aikavälin linjauksia siitä, miten kunnallinen sosiaali- ja terveydenhuolto organisoidaan Paras-hankkeen jälkeen.

Vähennetään hyvinvointi- ja terveyseroja

Suomen suuret hyvinvointi- ja terveyserot väestöryhmien ja sukupuolten välillä eivät kapene pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpitein: tehokkaimmin eroja kavennetaan eri hallinnonalojen tiiviillä yhteistyöllä.

EU:n strategisena tavoitteena on vähentää suhteellisessa köyhyydessä ja syrjäytymisvaarassa elävien määrää merkittävästi vuoteen 2020 mennessä. Myös Suomi laatii kansallisen suunnitelman, jonka tarkoituksena on parantaa ensi sijassa pienituloisten, syrjäytyneiden sekä pitkittyneessä köyhyydessä elävien ja työttömien asemaa sekä vähentää lapsiperheiden köyhyyttä. Tärkein keino on riittävä perusturva ja oikein kohdennetut palvelut.

Vähimmäisetuudet sidotaan kuluttajahintaindeksin kehitykseen, ja perusturvan riittävyyttä arvioidaan säännöllisesti.

Työpaikka on paras suoja köyhyyttä ja syrjäytymistä vastaan, mutta se ei yksin riitä. Toimeentulotuen, siihen kytkeytyvien kunnallisten palvelujen ja työllistämispalvelujen on muodostettava eheä kokonaisuus. Erityisesti lapsiperheiden arkea tukevaa perhetyötä kehitetään niin, että se on asiakaskeikeistä ja riittävää.

Kansanterveyttä kohennetaan parhaiten suuntaamalla toimenpiteet niin, että huono-osaisimpien suhteellinen asema paranee. Kaikille tarkoitettujen sosiaali- ja terveystalvelujen lisäksi kohdennetaan toimenpiteitä haavoittuvassa asemassa oleville, esimerkiksi pienituloisille ikääntyneille. Päihde- ja mielenterveystalvelujen saatavuutta parannetaan.

Yhdenmukainen ja kattava vakuutusturva takaa, että väliinputoamisia ei synny. Työelämässä olevien toimeentulo ja työolot turvataan yleissitovien työehtosopimusten vahvistamisella ja työelämän vähimmäisehtojen valvonnalla.

Asumismenoja voidaan alentaa tuensaajien maksukykyä vastaavalle tasolle kehittämällä

asumisen tukijärjestelmää. Asunnottomien ja muiden erityisryhmien mahdollisuutta saada oma asunto parannetaan eri sektoreiden yhteistyöllä.

Asiakaskeikeisyys palvelujen lähtökohdaksi

Sosiaali- ja terveystalvelujen painopistettä siirretään entistä enemmän ennalta ehkäisevään toimintaan. Palvelujärjestelmän on pystyttävä auttamaan varhain ja tehokkaasti silloin, kun omat voimavarat eivät riitä. Kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmien ennalta ehkäisevän työn osaamista on lisättävä ja ehkäisevien palvelujen saatavuutta parannettava.

Palveluja uudistetaan kokonaisuuksina siten, että käyttäjät ovat aktiivisesti mukana niiden kehittämisessä. Palvelujen käyttäjille on tarjottava ajantasaista ja puolueetonta tietoa hoitovaihtoehtoista ja palvelujen tarjoajista. Tällöin käyttäjän kyky kantaa vastuuta omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan kasvaa.

Vahvoilla perustalveluilla kyetään jo varhain puuttumaan ongelmiin ja sairauksiin sekä tukemaan käyttäjiä itsenäisessä selviytymisessä. Vaikeissa olosuhteissa elävät ja vähemmistöryhmät tarvitsevat lisäksi

kohdennettuja palveluja. Ikääntyneiden itsestä elämää, toimintakykyä ja osallisuutta tuetaan ensi-sijaisesti heidän omassa asuinympäristössään. Apuna tässä voidaan käyttää uutta teknologiaa. Lähtökohtana ovat saavutettavat, yhdenvertaiset, vaikuttavat ja asiakaskeskeiset palvelut.

Lapsiperheiden palveluista muodostetaan saumaton kokonaisuus nivomalla lapsen kehitystä tukevat, ongelmia ehkäisevät ja korjaavat palvelut yhteen yli nykyisten toimialarajojen. Aikuis- ja lastenpsykiatrian, lastensuojelun ja kasvatus- ja perheneuvoloiden on tarjottava perheille kokonaisvaltaista tukea ja täydennettävä peruspalveluja. Tehokas palveluohjaus varmistaa, että lapset ja perheet saavat tarvitsemansa tuen.

Uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat

Ihmiset kokevat sosiaali- ja terveyspalvelut usein pirstaleisina ja järjestelmäkeskeisinä. Kunnallista palvelujärjestelmää uudistettaessa on luotava sosiaali- ja terveydenhuollolle yhtenäiset ja kestävät rakenteet.

Palvelut on järjestettävä riittävän suurissa toiminnallisissa kokonaisuuksissa, joissa on edellytykset järjestää laadukkaat ja saumattomat palvelut ja ylläpitää korkeatasoista ammatillista osaamista. Kaikkien apua tarvitsevien on saatava tulevaisuudessakin vaikuttavat palvelut asuinpaikasta riippumatta. Yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut täydentävät kunnallisia palveluja ja tarjoavat niille vaihtoehtoja.

Kilpailutuksessa on korostettava sosiaali- ja terveystaloudellisia näkökohtia. Lyhyen tähtäyksen hintakilpailun sijasta on luotava kumppanuuksia, jotta palveluja voidaan tuottaa tehokkaasti. Palvelujen rahoitusta muutetaan

niin, että se tukee taloudellisesti toimivia ja asiakaskeskeisiä palveluja.

Lääkehuolto on kiinteä osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja potilaan hoitokokonaisuutta. Tavoitteena on laadukas, kohtuuhintainen ja kustannusvaikuttava lääkehoito kaikille sitä tarvitseville. Hyvin toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut hyötyvät lääkehuollon palveluista ja päinvastoin. Hyvä lääkkeiden saatavuus ja ammatillisesti toimiva lääkkeiden jakelu turvataan kaikissa olosuhteissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan ohjausjärjestelmää vahvistetaan. Tavoitteena on sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kokonaisuus, joka koostuu kansallisista tietojärjestelmäpalveluista ja niihin tukeutuvista alueellisista ratkaisuksista. Ensin toteutetaan sähköinen resepti ja kansallinen terveystietokanta. Niiden rinnalla kehitetään kansallista sosiaaliarkistoa, joka toteutetaan vaiheittain terveystietokannan jälkeen. Kansalliset tietojärjestelmäpalvelut mahdollistavat tiedon välittämisen yli organisaatio rajojen sekä tehokkaammat ja vaikuttavammat toimintaprosessit. Yhtenäinen tietopohja luo aiempaa paremmat edellytykset palvelujärjestelmän ohjaamiselle, tutkimukselle ja tilastoinnille.

Suunnitelmallisen ja toimivan normi-, voimavara- ja informaatio-ohjauksen avulla varmistetaan, että uuden sosiaali- ja terveydenhuoltolainsäädännön tavoitteet sekä palvelukokonaisuudet toteutuvat. Sosiaali- ja terveysalan valvonta yhdenmukaistetaan koko maassa siten, että lähtökohtana on palvelujen käyttäjien etu ja turvallisuus. Kehitetään palvelujen laatuksiteereitä, riskien hallinnan ennakoivaa, tietojärjestelmiä sekä asiantuntijalaitosten ja valvontaelinten yhteistyötä. Laatuksiteerit koskevat sekä julkisia että yksityisiä palvelujen tuottajia.

Vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus

Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan eri-ikäisten naisten ja miesten sekä kieli- ja kulttuuri-vähemmistöjen osallisuutta ja ihmisarvoista elämää.

Terveiden elinvuosien avaamiin mahdollisuuksiin on tartuttava. Poliittikkaa on uudistettava niin, että ikääntyneiden mahdollisuudet käyttää voimavarojaan itsensä, yhteisönsä ja yhteiskunnan hyväksi paranevat.

Työyhteisöön kuuluminen vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Tavoitteena on luoda polkuja työttömyydestä työelämään. Varsinkin nuorten ja ikääntyvien työttömyyttä on ehkäistävä, sillä heidän riskinsä jäädä pysyvästi työttömäksi on keskimääräistä suurempi. Vaikeasti työllistyville ja pitkäaikaistyöttömille kehitetään erityisratkaisuja, kuten avoimille työmarkkinoille siirtymistä tukevaa työpankkitoimintaa ja välityömarkkinoita. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoimintaa kuntoutumisketjun toteuttamisessa on tehostettava ja asiakaskesteistä työotetta vahvistettava.

Kolmas sektori on keskeinen toimija edistääksään terveyttä ja hyvinvointia, ehkäistessään ongelmia ja kehittäessään uusia toimintamalleja. Tavoitteena on viranomaisten ja järjestöjen yhteinen toiminta osallisuuden vahvistamiseksi. Raha-automaattivaroilla tuetaan yleishyödyllisten yhteisöjen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä. Järjestöjen asema turvataan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisessä.

Monikulttuurisuus lisää yhteiskunnan moniarvoisuutta ja innovatiivisuutta. Maahanmuuttajien ja heidän perheenjäsentensä kotouttamista suomalaisen yhteiskuntaan

on tuettava. Tavoitteena on, että asenteet maahanmuuttajia ja muita vähemmistöjä kohtaan muuttuvat myönteisemmiksi ja että heidän todelliset mahdollisuutensa päästä työelämään paranevat. Erityisesti maahanmuuttajanaisten opiskelua ja sosiaali- ja terveyspalveluja on tuettava.

Suomalaisessa yhteiskunnassa esiintyvän väkivallan vähentäminen on kansallinen tavoite. Tavoitteena on löytää väkivallan ehkäisyyn tehokas, valtakunnallinen toimintamalli, joka koostuu useiden hallinnonalojen yhtäaikaisista toimenpiteistä. Samalla vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja maan sisäistä turvallisuutta.

3. Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta

- Vahvistetaan ympäristön elinkelpoisuutta
- Varmistetaan yhteiskunnan toimivuus erityistilanteissa

Elinympäristön tila vaikuttaa ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Ilmastonmuutos ja ekosysteemin tilan heikkeneminen kaventavat hyvinvoinnin mahdollisuuksia. Sosiaalinen ja ekologinen kestävyys edellyttävät, että hyvä elämä voidaan turvata silloinkin, kun jaettava ovat niukkenevat voimavarat. Jokaisen sukupolven pitäisi jättää perinnöksi elinkelpoisempi ympäristö.

Oikeudenmukainen hyvinvoinnin jakautuminen on haaste paitsi paikallisesti myös maailmanlaajuisesti. Globaalit väestörakenteen muutokset, talouden häiriöt, köyhyys ja eriarvoisuus koettelevat yhteiskuntien yhtenäisyyttä. Eriarvoistumiseen ja asuinalueiden erilaistumiseen liittyy myös turvallisuusriskejä.

Ilmastonmuutos, ympäristöongelmat ja luonnonvarojen niukkeneminen saattavat aiheuttaa monenlaisia terveysuhkia, esimerkiksi pandemioiden ja epidemioita. Ne eivät noudata rajoja, voivat levitä nopeasti ja niiden torjunta vaatii viranomaisten yhteistyötä ja varautumista.

Maailmanlaajuiset taloudelliset kriisit ovat osoittaneet toimivien turvaverkkojen sekä rahoitus- ja vakuutusmarkkinoiden merkityksen. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on turvattava myös poikkeusoloissa.

Vahvistetaan ympäristön elinkelpoisuutta

Elinympäristön laadun parantaminen vaatii yhteistyötä eri ministeriöiden ja hallinnonalojen kesken, samoin kunta- ja paikallistasolla. Kuntien on otettava terveydensuojelu sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nykyistä kattavammin huomioon yhdyskuntasuunnitteluun liittyvässä päätöksenteossa ja seurannassa.

Kuntien välistä yhteistoimintaa ympäristöterveydenhuollon toimeenpanossa tiivistetään. Poikkihallinnollista ja kansainvälistä yhteistyötä tarvitaan, jotta kansalaisille ei aiheudu terveysriskejä ilman, maaperän, veden tai ruoan välityksellä. EU:n uuden kemikaalilainsäädännön toimeenpano edistää markkinoilla olevien kemikaalien turvallisuutta.

Vuoteen 2020 mennessä tutkimukseen pohjautuva terveystarkkailun ja -vaikutusten arviointi on otettava käyttöön kaikessa suunnittelussa ja hankkeissa sekä niiden toteutukseen liittyvissä lupa- ja hyväksymismenettelyissä.

Kestävä asunto- ja yhdyskuntasuunnittelu lisää turvallisuutta ja omatoimista selviytymistä, vähentää monia sosiaalisia ongelmia ja ehkäisee asuinalueiden eriytymistä. Yhdyskuntarakennetta kehittämällä luodaan esteettön ympäristö, jossa on helppo liikkua ja joka takaa palvelujen saavutettavuuden.

Geeni-, bio- ja nanoteknologia avaavat mahdollisuuksia terveydenhoidossa ja ympäristöterveydenhuollossa. Tutkimuksen, sääntelyn ja ohjeistuksen on varmistettava uusien teknologioiden soveltaminen turvallisesti.

Varmistetaan yhteiskunnan toimivuus erityistilanteissa

Globalisaatio on lisännyt kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön merkitystä tartuntatautien torjunnassa. Maailmanlaajuisiin epidemioihin on varauduttava ihmisten terveyden ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen suojelemiseksi.

Uusien lääkkeille vastustuskykyisten bakteerien ja sairaalainfektioiden torjunta edellyttää uusia ja kattavampia torjuntatoimia ja antibioottien järkevää käyttöä. Eläinlääkkeiden käytön on oltava hallittua kansanterveyden ja kuluttajaturvallisuuden varmistamiseksi.

Kansalaisten toimeentulo on turvattava myös erityistilanteissa. Vakuutusjärjestelmän riskeihin varaudutaan riittävin takuujärjestelyin. Tavoitteena on varmistaa toimeentulo- ja vakuutusjärjestelmän toimivuus poikkeusoloissa riittävillä työttömyysturvan ja sosiaalivakuutuksen puskurirahastoilla.

Vakuutustoiminta on järjestettävä siten, että se on tehokas ja asiakkaiden kannalta turvallinen ja kohtuuhintainen. Vakuutusmaksuvarat turvataan tehokkaalla riskienhallinnalla, tuotavalla sijoitustoiminnalla ja riittävällä vaka-varaisuudella. Muita keinoja ovat vakuutusalan kilpailun ja valvonnan tehostaminen sekä asianmukainen konkurssisäännöstö. EU-tason valvonnan kehittymistä tuetaan varmistamalla suomalaisen valvojan toimintaedellytykset.

Poikkeusoloissa myös tietohuollon on toimittava moitteettomasti. Varajärjestelmien toimivuus ja etuuksien maksatuksen tekninen toimivuus taataan kaikissa oloissa.

Linjausten toimeenpano

- Yhteistyö turvaa hyvinvoinnin
- Aktiivisena vaikuttajana kansainvälisessä toiminnassa
- Päätöksenteon perustaksi tieto
- Viestinnällä vaikuttavuutta

Strategiset tavoitteet voidaan saavuttaa vain yhteistyöllä. Tuloksia saadaan, kun eri toimijoiden roolit ovat selkeät ja toimintaperiaatteet on sovittu yhdessä. Valmistelun ja päätöksenteon on nojattava vankkaan tietopohjaan ja uudistustahtoon. Avoin asioiden valmistelu luo pohjan toimivalle sidosryhmäyhteistyölle. Vuorovaikutteinen ja ennakoiva viestintä lisää vaikuttavuutta.

Yhteistyö turvaa hyvinvoinnin

Työllisyyden nostaminen, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, varhainen tuki sekä toimiva julkinen hallinto edellyttävät hallinnonalojen tiivistä yhteistyötä. Tuloksia ei saavuteta, jos jokainen hallinnonala vastaa vain omasta alueestaan. Yhteistyön tarve korostuu erityistilanteiden hallinnassa.

Toimintaa ohjataan sitovasti säädös- ja resurssiohjauksella. Kolmas ohjauskeino on informaatio-ohjaus, jossa oikea tieto ja vaikuttavuusarviot ovat avainasemassa. Koska informaatio-ohjaus on ei-sitovaa ja suosittelevaa, sen tueksi tarvitaan asiakaskesteistä ja vaikuttavaa viestintää. Eri tilanteissa on valittava tavoitteen saavuttamiseksi tehokkain ohjauskeino.

Lainsäädännön todellisen vaikuttavuuden varmistamiseksi tavoitteet on kirjattava mitattavaan muotoon ja sovittava vastuut tietojen tuottamisessa ja valvonnassa. Koska valvontaa voidaan pitää yhtenä ohjausmuotona, sen ennakoivaa roolia on vahvistettava. Esimerkiksi harmaan talouden vähentäminen kytkeytyy monen hallinnonalan lainsäädäntöön, ja siksi sen valvonta on yhteistyötä työsuojelun, poliisin, verottajan, työvoimaviranomaisten ja työeläkevakuuttajien kesken.

Sosiaaliturvaa kehitetään vuorovaikutuksessa keskeisten toimijoiden kanssa. Toimeentuloturvan kehittämisessä kolmikantainen yhteistyö jatkuu. Myös työsuojelua ja alan lainsäädäntöä viedään eteenpäin yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Palvelusektorilla yksi strateginen kehittämisohjelma on tehokkaampi ja vaikuttavampi kuin monta eri ohjelmaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma on pääohjelma, jolla johdetaan kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista. Korkeatasoisen tutkimuksen teon ja innovaatioiden hyödyntämisen turvaaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa on tärkeää henkilöstön saatavuuden, palvelujen kehittymisen ja Suomen kilpailukyvyyn kannalta.

Kaikessa hyvinvointiin liittyvässä valmistelussa ja päätöksenteossa on otettava huomioon vaikutukset naisten ja miesten kannalta eli arvioitava toiminnan sukupuolivaikutukset. Näin vahvistetaan tasa-arvon toteutumista.

Aktiivisena vaikuttajana kansainvälisessä toiminnassa

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä sen hallinnonala tekevät ennakoivaa, globaalia terveys- ja sosiaalipolitiikkaa edistävää yhteistyötä EU:ssa, kansainvälisellä ja kahdenvälisellä tasolla. Tavoitteena on vaikuttaa päätösten valmisteluun aktiivisesti ja oikeaan aikaan.

Yhteistyön perustana ovat kansainväliset sitoumukset ja sosiaalista kestävyyttä tukevat prosessit, kuten YK:n, WHO:n, Euroopan neuvoston ja ILO:n sopimukset ja suositukset. Tartuntatautien leviämisen sekä elämäntapasairauksien ja syrjäytymisen estäminen edellyttävät laajaa kansainvälistä yhteistyötä, erityisesti lähialueilla.

EU:n päätöksillä ja direktiiveillä on huomattava vaikutus sosiaali- ja terveyssektorin toimintaan. Esimerkiksi maahanmuuttoasiat vaikuttavat sosiaaliturvaan jatkuvasti. Sosiaali- ja terveyspoliittiset näkökohdat on otettava samanarvoisina huomioon talous-,

työllisyys- ja ympäristönäkökulmien rinnalla kehitettäessä EU:n sisämarkkinoita ja kilpailupolitiikkaa sekä arvioitaessa verotuksen ja tulonsiirtojen vaikutuksia. Suomi laatii kansallisen toimeenpanosuunnitelman kasvuun ja työllisyyteen tähtäävään EU2020-strategiaan sekä profiloituu tasa-arvon ja terveyden edistäjänä.

Päätöksenteon perustaksi tieto

Hallinnonalan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminta tuottaa päätöksenteon pohjaksi tietoa kansalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä palvelujärjestelmän toimivuudesta.

Se tukee tiedon hyödyntämistä sosiaaliturvan ja palvelujen kehittämisessä. Tietoa tarvitaan esimerkiksi terveysongelmien kehityksestä, tautien suoja- ja riskitekijöistä sekä tautialttiutta säätelevistä ja terveysvalintoihin vaikuttavista tekijöistä. Päätösten tietopohjaa parannetaan järjestelmällisellä ennakoinnilla, jolla tunnistetaan myös heikkoja signaaleja.

Vahvat asiantuntijalaitokset parantavat yhteiskunnallisen päätöksenteon vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Hallinnonalalle luodaan laaja-alainen asiantuntijalaitosten yhteistyöverkosto, ja sektoritutkimuksen uudistamista ja yhteistä hanketoimintaa valtioneuvoston piirissä jatketaan.

Tietovarannoista on tehtävä yhteiskäyttöisiä. Näin vältetään päällekkäiseltä tiedonkeruulta ja tiedon laatu paranee. Yhteiskäyttöisyys on laajennettava myös valvontaviranomaisten työhön. Tietovarantojen käytössä on aina otettava huomioon yksityisyyden suoja. Myös kansalaisilla on oltava pääsy tietoon.

Viestinnällä vaikuttavuutta

Viestintä on osa johtamista sekä valmistelun ja toimeenpanon ohjausta. Ennakoivalla ja oikea-aikaisella viestinnällä tuetaan avointa ja vuorovaikutteista valmistelua sekä tuloksellista yhteistyötä. Samalla varmistetaan, että ihmiset saavat tietoa heitä koskevista asioista.

Media- ja viestintäkentän sekä toimintaympäristön nopeiden muutosten takia myös viestinnän sisällöt ja välineet monipuolistuvat. Kohderyhmät pirstaloituvat. Internetin ja digitaalisen median rooli kasvaa. Viestintään ja yhteistyöhön sidosryhmien kanssa haetaan uusia verkkottuneita toimintamalleja.

Ohjaustiedon tavoittavuutta parannetaan. Hallinnonalan yhteistyötä viestinnässä ja asiantuntijavaikuttamisessa vahvistetaan ja työnjakoa selkiytetään. Vaikuttamista ja digitaalista viestintää vahvistetaan kansainvälisessä yhteistyössä.

Liite

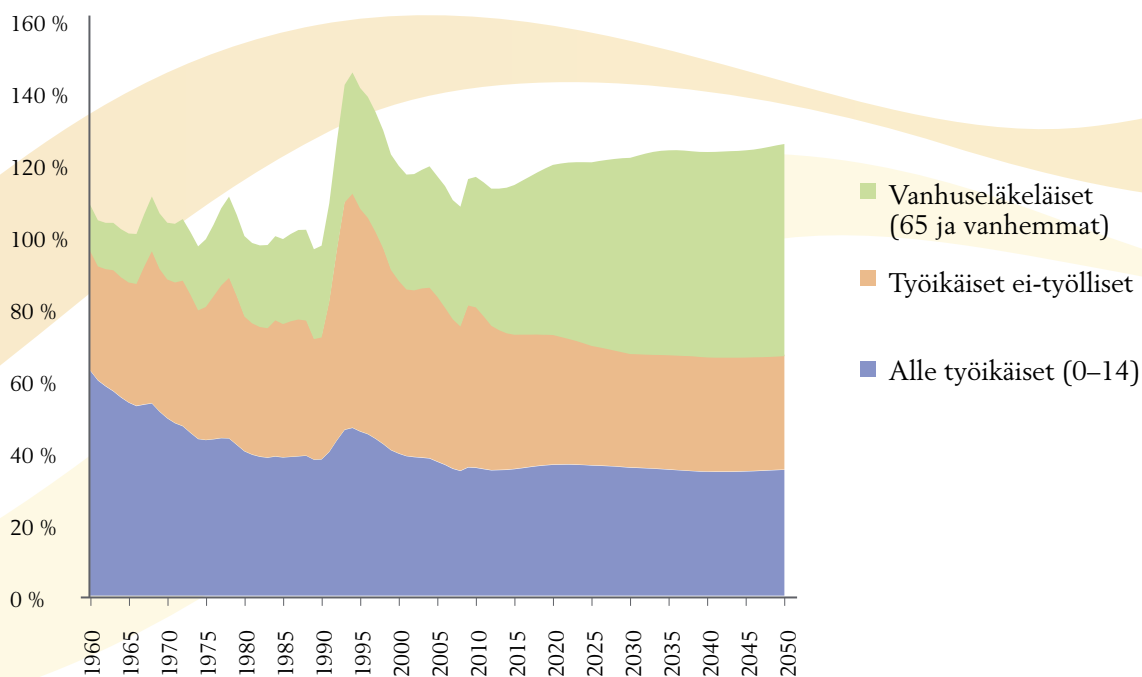
Sosiaalimenojen kehitysarvio

Elatussuhteen kehitys

Elatussuhteen kehitys on sosiaaliturvan talouden kannalta merkittävin kansallinen haaste. Väestöennusteiden mukaan ikääntyneiden osuus kasvaa nopeasti vuoden 2010 jälkeen, kun suuret ikäluokat saavuttavat eläkeiän ja keskimääräinen elinikä pidentyy. Työikäisten määrä laskee mutta vain maltillisesti, jos maahanmuutto pysyy viimevuosien tasolla.

Lasten väestöosuuden ennakoidaan säilyvän likimain vakaana. Elatussuhteen kehitys riippuu paitsi väestön ikärakenteesta myös työllisten määrästä, joten työllisyysasteen positiivinen kehitys auttaisi pitämään elatussuhteen kohtuullisena.

Prosenttia työllistä

Kuvio 1. Elatussuhteen kehitys vuosina 1960–2009 sekä projektio vuoteen 2050.
Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste 2009

Sosiaalimenojen kehitys

Sosiaalimenojen kehitystä voidaan arvioida muun muassa väestöennusteiden ja talousennusteiden avulla. Oheinen laskelma perustuu nyky-lainsäädännön mukaiseen kehitykseen ja osoittaa, miten sosiaalimenojen suhde kokonaistuotantoon kehittyy vuoteen 2050 saakka, jollei tehdä mitään toimenpiteitä. Peruslaskelmassa oletetaan, että työn tuottavuus kasvaa pitkällä aikavälillä 1,75 prosenttia ja bruttokansantuotteen volyymi keskimäärin 1,8 prosenttia vuodessa. Työllisyysasteen oletetaan nousevan 74,5 prosenttiin ja työttömyysasteen alenevan 6,5 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

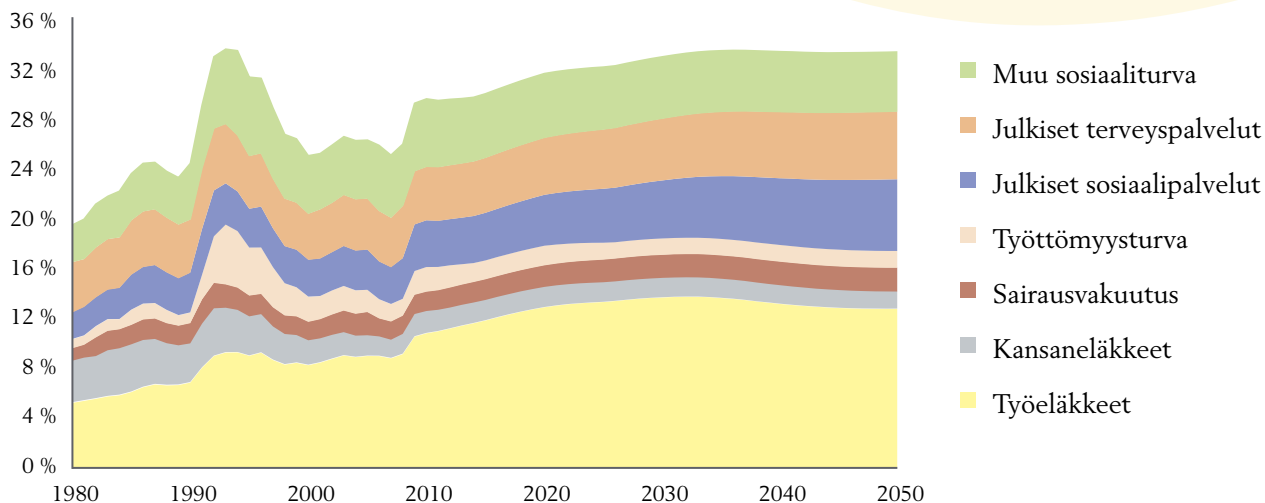
Vuonna 2009 alkaneesta taloustaantumasta johtuen sosiaalimenojen bkt-suhteen ennakoitaan nousevan lähelle 30 prosenttia vuosina 2010–2013. Taantumasta myötä kasvavat

etenkin työttömyys- ja toimeentuloturvan menot. Sosiaalimenojen bkt-suhteen kasvu johtuu kuitenkin ennen kaikkea bruttokansantuotteen alenemisestä. Pitkällä aikavälillä sosiaalimenoja kasvattaa ikärakenteen muuttuminen. Eniten lisääntyvät työeläkkeet sekä terveydenhuollon ja pitkäaikaishoivan menot. Laskelman mukaan sosiaalimenot/bkt nousisi vuoteen 2030 mennessä noin kuusi prosenttiyksikköä vuoden 2008 tasoon verrattuna.

Sosiaalimenojen rahoituksen kehitys

Sosiaalimenojen rahoituspainne kohdistuu työeläkemaksujen kautta työnantajille ja vakuutetuille. Valtion osuus rahoituksesta pienenee, kun kansaneläkkeiden ja monien muiden Kelan etuuksien menot laskevat suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kuntien menot kasvavat palvelukustannusten noustessa.

Prosenttia bkt:sta

Kuvio 2. Sosiaalimenojen (ilman käyttäjämaksua) nyky-lainsäädännön mukainen kehitys suhteessa bruttokansantuotteeseen vuosina 1980–2007 sekä projek-tio vuoteen 2050. Lähde: STM

Strategian seuranta

Bruttokansantuotteen rinnalle tarvitaan mittareita, joilla hyvinvoinnin kehitystä voidaan arvioida nykyistä monipuolisemmin. Mittaamista on laajennettava taloudellisesta kestävydestä sosiaaliseen kestävyteen.

Monilta osin Suomessa on käytössä hyvät ja kattavat rekisterit ja tilastotiedot sosiaaliturvasta. Esimerkiksi sosiaalietuuksien ja -palvelujen käyttöä, kustannuksia ja tasoa pystytään seuraamaan tarkasti. Sen sijaan etuuksien ja palveluiden vaikuttavuustiedoissa on vielä kehitettävää.

Monipuoliset mittaustavat ja tiedonlähteet ovat jatkossa entistä tarpeellisempia. Seuran kannalta on tärkeää, että päätöksentekijät määrittävät tavoitetasot riittävän konkreettisesti, indikaattorit ovat hyvin määriteltyjä ja niiden lukumäärä on rajattu.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on käytössään valikoidut indikaattorit, joilla seurataan terveyden ja hyvinvoinnin kehitystä. Indikaattoreita käytetään strategian tavoitteiden toteutumisen seurannassa sekä tulosohjauksessa. Indikaattoreita tarkkaillaan neljällä tasolla: sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyden tasolla; talouden ja hyvinvoinnin kasvun tasolla; hallitus-, politiikka- ja toimintaohjelmien toteutumisen tasolla sekä sosiaaliturvan vaikuttavuuden ja tehokkuuden tasolla.

Seuraavalle sivulle on koottu strategisten linjausten seurannassa käytettäviä indikaattoreita.

Strategian seurantaindikaattoreita

Linjaus 1: Hyvinvoinnille vahva perusta

- Työllisyysaste
- Syntyvyys
- Elinajanodote
- Elatussuhde
- Työikäisten kokema terveydentila
- Yli 75-vuotiaiden toimintakyky
- Ylipainoisten osuus
- Alkoholin kulutus
- Päivittäin tupakoivien osuus
- 50-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote
- Uudet työkyvyttömyyseläkkeet
- Työterveyshuollon kattavuus
- Sairauspoissaolot
- Työpaikkatapaturmat
- Naisten ansiot suhteessa miesten ansioihin
- Isyys- ja vanhempainrahaa saaneet isät
- Sosiaalimenojen suhde bruttokansantuotteeseen
- Sosiaali- ja terveystoimen menojen osuus kuntien kokonaismenoista

Linjaus 2: Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin

- 35-vuotiaan keskimääräinen elinajanodote, erot koulutusasteen mukaan
- Yli vuoden työttömänä olleet
- Köyhyysriski (kotitaloudet, lapset), ml. EU2020-strategian seurantaindikaattorit
- Tuloerot
- Nuoret, joilla ei ole perus- tai toisen asteen koulutusta
- Palvelujen saatavuuden toteutuminen
- Julkisten vanhuspalvelujen kattavuus yli 75-vuotiaasta väestöstä
- Päivähoidossa olevien osuus ikäryhmästä
- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön määrä
- Vähimmäisturvan taso
- Perhepoliittiset tuet
- Suomessa asuvan ulkomaalaisen väestön määrä
- Huostaanotetut lapset ja nuoret
- Asunnottomien lukumäärä

Linjaus 3: Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta

- Terveysturvallisuuden voimavarat kunnissa
- Koti- ja vapaa-ajantapaturmat
- Talousvesistä aiheutuvat epidemiat ja sairastumiset
- Ympäristömyrkköjen pitoisuudet äidinmaidossa
- Väkivaltarikollisuus
- Vakuutussektorien vakavaraisuus
- Työeläkerahastojen suhde bruttokansantuotteeseen

Kaikille mahdollisuus
terveelliseen ja turvalliseen
elämään

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
Meritullinkatu 8, HELSINKI

Puh. vaihde (09) 16001
Faksi (09) 160 74126
Internet: www.stm.fi
Sähköposti: etunimi.sukunimi@stm.fi

Julkaisuja 2011:1

ISSN-L 1236-2050
ISSN 1236-2050 (painettu)
ISSN 1797-9854 (verkkójulkaisu)

ISBN 978-952-00-3105-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-3106-0 (PDF)
URN:ISBN:978-952-00-3106-0
<http://urn.fi/ISBN:978-952-00-3106-0>